

Consequent quadriling – er als cunfins

La duana svizra resguarda il rumantsch

AUGUSTIN BEELI/FMR

■ **Il favrer 1938 ha ina memorabla votaziun federala renconuschì il rumantsch sco linguatg naziunal. Ussa, 83 onns pli tard, resguarda schizunt l'Administraziun federala da duana il quart bratsch da la crusch svizra. Quai grazia a Rumantschs attents ed insistent.**

«Jau ma legrel da communitgar a Vus ch'il linguatg rumantsch è uss clera-main pli preschent entaifer l'Administraziun federala da la duana», ha *Christian Bock* respundì l'emna passada a cusseglier naziunal *Martin Candinas*. Quel era s'infurmà co ch'i stettia cun la visualisaziun rumantscha dal Corp da la guardia da cunfin. Il directur da l'uffizi federal ha vulì annunziar sez ch'i saja succedì bler dapi ch'in artitgel è cumparì il settember 2018 en *La Quotidiana*. *Isidor Winzap* da Falera, l'antierur professer al Seminari da magisters a Cuira, aveva rendì attent ad ina malgistadad. Als cunfins svizzers irriteschia ina chaussa dapi dis ed onns el: Sin uniformas, vehichels ed immobiglias da la duana svizra constateschian ins inscripziuns e logos en trais linguatgs, il rumantsch manchia sistematicamain. El na chapeschia betg ch'ins ignoreschia il quart linguatg naziunal. L'artitgel publictà ha rendì attent ch'i fiss pussaivel, cun

pitschnas mesiras logisticas, d'applitgar e resguardar il rumantsch. La crusch svizra cun ses quatter bratschs saja la finala in simbol da la coesiuin e tutgia tar l'identitad da noss pajais.

Nov num resguarda il rumantsch

L'artitgel publictà ils 21 da settember 2018 ha sveglià l'attenziun a Berna.

Sin il dies ha l'uniforma da la guardia da cunfin na manca da nov n'er il num rumantsch.

MAD

Quai lascha *Christian Bock* valair persunalmain. En sia resposta da venderdi passà a la dumonda dals 12 da schaner da *Martin Candinas* conferma il directur da l'Administraziun federala da duana: «En connex cun nosssa midada da num sin ils 1 da schaner 2022 vegnin nus ad applitgar consequentamain il logo en quatter linguatgs». Il nov num vegn ad esser «Uffizi federal da duana e segirtad al cunfin». E cun questa cheschun veglian ins resguardar il principi da la quadrilinguitad. Da nov possian ins vesair quai sin las uniformas da las guardias, sin vehichels ed edifizis. Sco quai che *Christian Bock* communitgescha a *Martin Candinas*, introducescha l'uffizi la uniformas novas en il decurs dal 2021. Il directur da l'Administraziun federala da duana ha ordinà d'applitgar davent d'immediat la quadrilinguitad. Damai vegn il quart linguatg svizzer vesaveil e preschent dapertut als cunfins. Era en la comunicaziun interna vegnian ins a duvrrar quest logo, «quai na fashain nus betg il davos per dar in signal a noss collavuratur», uschia *Christian Bock*.

L'influenza dal rumantsch va anc pli lunsch en l'Administraziun federala da duana. «Era en noss program da transfurmaziun «DaziT – la noziun deriva dal

pled rumantsch – ha il linguatg rumantsch ina posiziun centrala», di el e numna gist exempels. Tuttas squadras dals svilupaders da IT han survegnì numns da culms e pass grischuns. Er ils sistems da la tecnica IT han numns rumantschs, tranter auter il sistem central «Passar».

L'artitgel da gassetta dal settember 2018 ha uschia fatg effect. Da quai è cusseglier naziunal *Martin Candinas* satisfatg, ed el ha er plaschair dal success per ses linguatg matern. La cumbinaziun cun publictar in artitgel en la pressa rumantscha e l'engaschi dad *Isidor Winzap* hajan manà a quest resultat legraivel. *Martin Candinas* è parsura da la grupp parlamentara «lingua e cultura rumantscha». Ina giada dapli sa mussa sia gronda influenza positiva tar uffizis ed instanzas a Berna. Tge di l'iniziant da l'intervenziun? Sin dumonda da la FMR respunda *Isidor Winzap*: «Il principi da la quadrilinguitad vegn applitgà, quai è il pli impurtant.»

La direcciun da la duana haja prendì mesiras effizientas per resguardar meglier il rumantsch, quai che valia in resentì engraziament a tuts participads. «Ils mulins federals molan magari plaunsieu, ma mintgatant detg bain», conclude *Isidor Winzap*.